

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه موافقتنامه همکاری‌های اقتصادی
بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری اسلوونی»

مقدمه

انعقاد موافقتنامه‌های دوجانبه، موافقتنامه‌های منطقه‌ای و موافقتنامه‌های چندجانبه، از ابزارهای مهم در توسعه روابط میان کشورها از طریق ثبات در مقررات و ایجاد اعتماد میان فعالان اقتصادی طرفین است که موجب ایجاد زمینه‌های لازم برای تقویت همکاری‌ها و جلب اعتماد سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی می‌شود. لایحه موافقتنامه همکاری‌های اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری اسلوونی نیز یکی از توافقتنامه‌های دوجانبه است که در مقدمه آن به مواردی از جمله: ایجاد تسهیلات مناسب در روابط اقتصادی بین دو کشور و ارتقای سطح همکاری‌های دوجانبه و تحکیم مناسبات میان آنها اشاره شده است.

مشخصات لایحه

دوره دهم - سال اول

شماره ثبت:

۲۶۵

شماره چاپ:

۴۹۶

۱. موضوع لایحه

این لایحه ضمن ارائه یک ماده واحده به یک مقدمه و ۷ ماده اشاره دارد که در چارچوب سایر موافقتنامه‌های اقتصادی است که میان دولت جمهوری اسلامی ایران با سایر کشورها به تصویب رسیده است. در این لایحه پس از مقدمه به مواردی از جمله: حیطة شمول همکاری، زمینه‌های تقویت همکاری‌های اقتصادی، تشکیل کمیسیون مشترک اقتصادی، چگونگی اصلاح موافقتنامه، فرآیند حل و فصل اختلاف‌ها و مقررات نهایی اشاره شده است.

تاریخ چاپ:

۱۳۹۶/۳/۸

معاونت پژوهش‌های

اقتصادی

دفتر: مطالعات

اقتصادی

۲. پیشینه قانونی موافقتنامه‌های همکاری‌های اقتصادی بین جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورها

بررسی سابقه تصویب موافقتنامه‌های همکاری‌های اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورها بیانگر تعدد این قبیل موافقتنامه‌هاست که در جدول ذیل به سابقه این قوانین اشاره شده است.

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۲۰۱۵۴۲۷

تاریخ انتشار:

۱۳۹۶/۴/۱۸

جدول ۱. تاریخچه موافقتنامه‌های همکاری‌های اقتصادی بین جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورها

ردیف	تاریخ	عنوان قانون
۱	۱۳۹۵/۰۹/۰۲	قانون موافقتنامه همکاری‌های اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری لیتوانی
۲	۱۳۹۵/۰۹/۰۲	قانون موافقتنامه همکاری‌های اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری چک
۳	۱۳۹۵/۰۹/۰۲	قانون موافقتنامه همکاری‌های اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری کرواسی
۴	۱۳۹۵/۰۸/۲۵	قانون موافقتنامه همکاری‌های اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت مجارستان
۵	۱۳۸۶/۰۱/۲۹	قانون پروتکل اصلاحات و تغییرات در موافقتنامه همکاری‌های اقتصادی و بازرگانی بلندمدت مورخ ۱۴مهرماه ۱۳۷۸هجری شمسی برابر با ۱۶ اکتبر ۱۹۹۹ میلادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری قزاقستان
۶	۱۳۸۳/۰۸/۱۱	قانون موافقتنامه همکاری‌های بازرگانی و اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری ازبکستان
۷	۱۳۸۲/۱۰/۲۳	قانون موافقتنامه همکاری‌های اقتصادی، بازرگانی و فنی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت پادشاهی بحرین
۸	۱۳۸۲/۱۰/۲۳	قانون موافقتنامه همکاری‌های اقتصادی و بازرگانی بلندمدت بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری قزاقستان
۹	۱۳۸۲/۰۲/۲۳	قانون موافقتنامه همکاری‌های بلندمدت اقتصادی، بازرگانی، علمی، فنی و فرهنگی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت ترکمنستان
۱۰	۱۳۸۰/۱۰/۰۵	قانون موافقتنامه همکاری‌های تجاری و اقتصادی فی‌مابین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری هند
۱۱	۱۳۷۹/۰۲/۲۱	قانون موافقتنامه عمومی همکاری‌های اقتصادی، بازرگانی، سرمایه‌گذاری، فنی، علمی، فرهنگی، ورزشی و جوانان بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت پادشاهی عربستان سعودی
۱۲	۱۳۷۶/۰۷/۲۷	قانون موافقتنامه همکاری‌های بازرگانی و اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت فدراسیون روسیه
۱۳	۱۳۷۵/۰۸/۲۰	قانون موافقتنامه همکاری بازرگانی - اقتصادی بین دولت‌های جمهوری اسلامی ایران و جمهوری ارمنستان و ترکمنستان
۱۴	۱۳۷۴/۰۶/۲۹	قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به موافقتنامه عمومی همکاری‌های اقتصادی، فنی و بازرگانی فی‌مابین کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی
۱۵	۱۳۶۷/۰۲/۲۸	قانون موافقتنامه همکاری‌های تجاری، اقتصادی و فنی بین جمهوری اسلامی ایران و دولت زلاندنو
۱۶	۱۳۵۷/۰۴/۰۱	قانون موافقتنامه بلندمدت توسعه همکاری‌های اقتصادی و صنعتی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری مردم لهستان
۱۷	۱۳۵۷/۰۲/۰۵	قانون موافقتنامه همکاری‌های اقتصادی و صنعتی و علمی و فنی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری سوسیالیستی چکسلواکی
۱۸	۱۳۵۷/۰۲/۰۵	قانون راجع به موافقتنامه همکاری اقتصادی و فنی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری ترکیه
۱۹	۱۳۵۶/۱۰/۱۷	قانون موافقتنامه همکاری اقتصادی و فنی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت بنگلادش
۲۰	۱۳۵۵/۱۰/۰۸	قانون موافقتنامه همکاری اقتصادی فنی و علمی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری دموکراتیک آلمان
۲۱	۱۳۴۶/۰۳/۲۰	موافقتنامه همکاری اقتصادی و فنی میان دولت شاهنشاهی ایران و دولت جمهوری سوسیالیستی رومانی برای ساخت تراکتور در ایران

مأخذ: سایت سامانه ملی قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران.

۳. نکاتی پیرامون موافقتنامه‌های چندجانبه

الف) لوایح قانونی مربوط به موافقتنامه‌های دو یا چندجانبه بعد از انجام هماهنگی‌های اولیه میان دولت‌های موضوع موافقتنامه، تهیه شده و برای تصویب به مجلس ارائه می‌شوند. **توافقات اولیه دولت‌ها** موجب می‌شود که اصلاح و تکمیل موافقتنامه‌ها در مجلس با مشکل روبرو شود. زیرا برای هرگونه حک و اصلاح آنها در مجلس باید مجدداً لایحه مذکور به دولت عودت داده و اصلاحات پیشنهادی با کشورهای طرف قرارداد مطرح شده و در صورت توافق مجدداً به صورت لایحه به مجلس باز گردد. البته محتمل است که تغییرات از سوی دولت طرف مذاکره پذیرفته نشده و تصویب موافقتنامه با بن بست مواجه شود. به همین دلیل معمولاً در بررسی لوایح مرتبط با موافقتنامه‌ها از پرداختن به مسائل فنی کوچک و جزئی پرهیز شده و تنها در صورتی که موافقتنامه از ابهامات اساسی برخوردار باشد و منجر به چالش احتمالی در مناسبات تجاری یا مقررات داخلی شود، مجلس به اصلاح یا رد آن اقدام می‌کند.

ب) علاوه بر اینکه تأثیرگذاری مجلس در فرآیند قانونگذاری این‌گونه لوایح روشن و شفاف نیست، نظارت محسوسی نیز بر عملکرد این موافقتنامه‌ها پس از تصویب صورت نمی‌پذیرد. تاکنون ده‌ها موافقتنامه در قالب‌های متفاوت میان ایران و کشورهای مختلف منعقد و توسط مجلس محترم تصویب شده است، ولی هیچ‌گونه گزارشی مبنی بر ارائه عملکرد و اثربخشی این موافقتنامه‌ها از طرف وزارت امور خارجه و دیگر وزارتخانه‌های تخصصی به مجلس ارائه نشده است.

ج) وجود شرایط کنونی حاکم بر موافقتنامه‌های دو یا چندجانبه مبنی بر تعدد موافقتنامه‌ها توأم با عدم نظارت درخصوص نحوه عملکرد و میزان اثربخشی آنها را احتمالاً می‌توان ناشی از مشخص نبودن اولویت‌های صنعتی و تجاری کشور در راستای تقسیم کار جهانی و منطقه‌ای، عدم ثبات استراتژی کشور در انتخاب کشورهای طرف همکاری و تأثیر بالای روابط سیاسی بر روابط تجاری و اقتصادی کشور دانست.

د) حسب ماده پنجم، این موافقتنامه می‌تواند با توافق کتبی طرفین اصلاح شود و هرگونه اصلاح باید با رعایت ماده هفتم این موافقتنامه صورت پذیرد. بند اول ماده هفتم طی تمامی تشریفات داخلی را برای لازم‌الاجرا شدن این موافقتنامه لازم دانسته است. بنابراین به دلیل اینکه عبارت «تمامی تشریفات داخلی» شامل تشریفات مقرر در قوانین اساسی از جمله اصل هفتاد و هفتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز می‌گردد، لذا تذکر مجدد رعایت اصل هفتاد و هفتم قانون اساسی (ذیل ماده واحده الحاقی) مورد نیاز نخواهد بود، لکن باید توجه داشت که هر نوع اصلاح موافقتنامه براساس مواد (۵) و (۷)، منوط به رعایت الزامات اصول هفتاد و هفتم و یکصد و بیست و پنجم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران است.

۴. جایگاه کشور اسلوونی در اقتصاد جهانی و میزان تجارت بین ایران و جمهوری اسلوونی

کشور اسلوونی به لحاظ تولید ناخالص داخلی (برحسب برابری قدرت خرید) رتبه ۳۱ در اتحادیه اروپا و ۹۸ را در جهان داراست. روند تجارت بین کشورمان با کشور اسلوونی بیانگر تراز تجاری منفی همیشگی در روابط تجاری کشورمان بوده است.

(میلیون دلار)

جدول ۲. میزان تجارت بین جمهوری اسلامی ایران و اسلوونی

۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	
۴۳/۹۳	۷۷/۷۷	۷۱/۲۳	۴۶/۴۳	۵۸/۷۸	۷۶/۰۶	۳۹/۴۹	۳۳/۵۲	۲۸/۴۸	۳۰/۰۲	واردات
۴/۵۶	۷/۷۳	۹/۷۲	۸/۹۹	۲۰/۵۴	۴۵/۹۷	۲۳/۱۲	۲/۷۴	۳/۸۲	۳/۰۹	صادرات
-۳۹/۳۷	-۷۰/۰۴	-۶۱/۵	-۳۷/۴۴	-۳۸/۲۴	۱۲/۵	-۱۶/۳۷	-۳۰/۷۷	-۲۴/۶۶	-۲۶/۹۳	تراز تجاری

Source: <http://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/SVN>

کشور اسلوونی به عنوان یک شریک تجاری برای کشورمان، همواره سهم اندکی از شرکای صادراتی و وارداتی کشورمان داشته است و این مسئله نیز برای کشورمان به عنوان یکی از شرکای تجاری کشور اسلوونی نیز صادق است.

(درصد)

جدول ۳. سهم جمهوری اسلامی ایران در شرکای تجاری اسلوونی

۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	
۰/۰۲	۰/۰۳	۰/۰۳	۰/۰۴	۰/۰۸	۰/۱۵	۰/۰۸	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۱	واردات
۰/۲۱	۰/۲۹	۰/۲۴	۰/۲۱	۰/۲۴	۰/۲۶	۰/۱۵	۰/۱۲	۰/۰۹	۰/۱۱	صادرات

مأخذ: همان

(درصد)

جدول ۴. سهم اسلوونی در شرکای تجاری جمهوری اسلامی ایران

۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	
۰/۰۰۱۷	۰/۰۰۱۵	۰/۰۰۱	۰/۰۰۸۳	واردات
۰/۰۲۷	۰/۰۲۶	۰/۰۲۵	۰/۰۲۶	صادرات

مأخذ: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران.

آمارها نشان می دهد که بیشترین کالای صادر شده (از نظر ارزش) کشورمان به اسلوونی از سال ۱۳۹۲ تا سال ۱۳۹۴ مربوط به «انگور خشک شده» بوده است و این درحالی است بیشترین کالای وارد شده (از نظر ارزش) به کشورمان از اسلوونی مربوط به محصولات صنعتی^۱ بوده است.

نتیجه گیری

۱. با توجه به اینکه حوزه ورود مجلس در زمینه **قانونگذاری** در زمان تصویب این گونه موافقتنامه ها و در زمینه **نظارت** بعد از تصویب پیرامون عملکرد موافقتنامه ها محدود و با موانعی جدی روبرو است، پیشنهاد می شود برای تصویب این موافقتنامه ها فرآیند به شکلی تنظیم شود که **زمان کمتری را از کمیسیون های تخصصی** (به ویژه کمیسیون اقتصادی که با بیشترین حجم لوایح موافقتنامه روبرو است) به خود اختصاص دهند و به علاوه دستگاه های مسئول مکلف باشند **گزارش عملکرد مکتوبی از اثربخشی موافقتنامه های مشابه** ارائه دهند تا نمایندگان در فضایی شفاف و کارشناسی در خصوص رد یا تصویب این گونه لوایح تصمیم گیری کنند.

۲. شایسته است قبل از امضای پیش نویس موافقتنامه های دو یا چند جانبه توسط دولت، تیپ های مختلف این موافقتنامه ها به مجلس ارائه و تأیید شود تا اثربخشی قانونگذار، (در فرآیند تصویب و امضا) در راستای اصل هفتاد و هفتم قانون اساسی به درستی اجرا شود.

۳. باید توجه داشت که هر نوع اصلاح موافقتنامه براساس مواد (۵) و (۷)، منوط به رعایت الزامات اصول هفتاد و هفتم و یکصد و بیست و پنجم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران است.

۱. ماشین آلات و دستگاه ها برای تهیه یا تولید صنعتی غذاها یا نوشابه ها و پلی الکرها.